

gang til glæde for dyre- og plantelivet, men også til glæde for alle naturbeskytterne, naturbenytterne og også for ejerne. SO₂-reduktionen er kommet godt i gang, ja, så godt i gang, at landmændene nu må til at køre svovl ud på markerne igen. Vi får flere skove osv. osv.

Der er faktisk rigtig mange gode resultater at glæde sig over. Vi er nået langt på miljøområdet. Vi er foran mange andre lande på en lang række områder, og det giver vores turisterhverv gode kort på hånden – men andre erhverv, f.eks. fiskeriet, ønsker endnu bedre miljøforhold, for det er deres indkomst afhængig af.

Men vi er ikke foran med det hele, bestemt ikke. Der er grænser for, hvor megen selvglæde vi kan tillade os. Tænk bare på, hvor mange af EF-direktiverne, som har forbedret vores miljøstandarder. Vi har en tilbøjelighed til kun at huske de gange, hvor vi ikke fik vores vilje, hvor der var noget, vi ville have gjort på en anden måde.

Vi vedkender os, at der er mange store problemer, som kun kan løses internationalt, f.eks. CO₂-problemet. Her hjælper ensidige nationale løsninger ikke i forhold til problemets omfang. Det er derfor vigtigt, at vi bliver i stand til at skelne, hvor vi skal løse de enkelte problemer. Skal det være internationalt, skal det være kontinentalt, nationalt, eller er det lokalt, de skal løses?

Miljøministeren vil gøre Danmark til et eksperimentarium for en ny livsstil. Det lyder ikke godt i konservative ører. Forandringer tager tid, at lære nye vaner tager tid – det er et menneskeligt grundvilkår – og ingen generation ønsker at reducere sig selv til et eksperiment.

Englænderne har sagt det på en anden måde i mange år: Det tager tre generationer at skabe en gentleman. Det tager også tre generationer grundlæggende at ændre gamle vaner. Det kan selvfølgelig være ærgerligt, at det tager så lang tid, og man kan føle, at tiden er meget kort i mange situationer, men hvis vi skal have folk til at forstå, hvad det handler om, og have det som en naturlig handlemulighed, så tager det tid.

Tendensen til, at der ikke er noget over og ikke noget ved siden af vores miljø, finder vi også i en del af den redegørelse, vi ser her. Det er en klassisk politisk forelskelse i et politikområde, og det finder vi også på andre politikområder. For os er miljøet overordnet al anden politik, for et godt miljø er en af flere afgørende

forudsætninger for, at vi har et godt grundlag for et godt liv.

Nu får vi så introduceret et nyt begreb, der hedder det økologiske råderum. Det har jeg det ikke godt med. Jeg tror, det er dumt at introducere sådan et nyt begreb. Går vi tilbage i vores miljøpolitiske historie, så vil vi kunne se, at man tidligere slet ikke kaldte det miljøpolitik. Dengang opførte man sig bare ordentligt. Enhver jæger havde en interesse i, at der også var vildt næste år, og landmanden havde en interesse i, at han også kunne dyrke sin mark næste år.

Men der begyndte at komme problemer. Man startede miljøpolitik, hvor man beskyttede på enkelte punkter; den punktvis miljøpolitik vil jeg kalde den. Næste bølge blev Poul Møllers snakken om røg, støj og møg i slutningen af 1960'erne. Det satte en proces i gang, hvor vi lærte at skubbe problemerne over til naboen ved at gøre skorstenene højere. Vi fik på den måde gjort mange af problemerne til internationale miljøproblemer.

Nogle af dem koncentrerede vi også i stedet for at løse dem; det er det, vi diskuterer med hensyn til slammet. Dengang var der nogle, der advarede imod det; vi var ikke dygtige nok til at lytte til en mand som H.C. Toft.

Så fik vi en periode, hvor vi troede, at alt kunne løses ved at lægge produktionen over i offentligt eje; det var 68'erne inspireret af, hvad der foregikovre østpå.

Men vi har set masser af eksempler på, hvordan sådan en udvikling går. Når det offentlige skal kontrollere det offentlige, går det galt. I øjeblikket har vi problemet med Kina, hvor emissionen af drivhusgasser eksploderer, så alt det, vi reducerer, er for ingenting at regne i forhold til det. Det er et klassisk problem og et strukturproblem, vi bliver nødt til at tage fat på.

Bagefter fik vi planlægningsbølgen: man skulle planlægge sig ud af det hele. Det hedder jo også stadig væk Folketingets Miljø- og Planlægningsudvalg. Planlægning er godt, det kan vi ikke undvære, men hvis vi begynder at planlægge ned i de mindste detaljer, forsvinder friheden. Hvor mange har ikke lavet grin med dem, der lavede timemanagere, hvor hver eneste lille sekund af dagen blev registreret og planlagt i forvejen. Ja, planlægning kan bruges, det er et af instrumenterne, men lad os ikke misbruge den.

Så kom der en periode, hvor man talte om minusvækst. Væksten var det store, forfærde-